

αίς ἢ ἀνθρώπινος φωνὴ ἀντηχεῖ ὡς κεραυνός. Μα-
κρότερα, ἀκοῦεται ὁ θόρυβος τῶν ὑδάτων πιπτόντων
ἐπὶ τῆς ἀπαιχματηδῆς εἰς ὄχτους ἀοράτους, δι' ὧν ἐλαφρῶς
εἰσέρχονται, ὡς διαυγείς ρύακες, εἰς κοίτην ἐκ χαλίκων,
κατακρημνίζονται μὲ συγκεχυμένην βροχῆν, ὡς οἱ
χεῖμαροι τῶν ὀρέων, ἢ πίπτουσι καθέτως εἰς δεξιά
κοίτην, ὡς θορυβώδης καταρράκτης. Ἐν αὐτῇ τὰ ὕδατα
εἰσέρχονται λεκρυμμένα εἰς ὑπογείους διώρυγας ἐνθα ἀ-
ναβάνονται ἀντηχοῦντα χωρὶς ὄμοις νὰ δύνανται τις νὰ
ἀντιπροσέγισσῃ· παρέκει χύνονται εἰς θάλαμόν τινα ὃν
ἀντιδρῶνται· καὶ τότε δλόκληρον ζῶντα χεῖμαρρον
εἰσέρχεται νὰ διέλθῃ τις ἐν τῷ μέσῳ τρομερωτάτου σκό-
τειος ἢ σχηματίζουσι λίμνην σκοτεινὴν καὶ ἤσυχον δια-
σπασσάν παραυτα τὴν ὁδόν, καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῆς
ἐκείνης σκάφος τι σᾶς περιμένει ἑτοιμον νὰ διασχίσῃ
ἐπὶ σκότειος, ὡς ἂν ἦτο ἐπιπερορτισμένον νὰ σᾶς μεταφέρῃ
εἰς τὰ βασίλεια τοῦ ἄδου, τὰ ὅποια ἡ Ἑλληνικὴ φαν-
τασία διτιμονὴν τῶν νεκρῶν κατέστησε.

Τὰ σπήλαια ἐκ τῶν παναρχαιοτάτων χρόνων προ-
έβλεπον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ποῖος τῶνόντι εἶναι ὁ
ἀπὸ τῶν μυστηριωδῶν τούτων διαδρόμων; ποῖα
ἐπὶ τοὺς ἐπλασε; Οἱ Ἕλληγες τὰ ἐθεώρουν ὡς προ-
βλεπόμενα τοῦ ἄδου· ἕτεροι ὡς ἀνάκτορα τῶν νομφῶν·
ἐπὶ εἰς πολλά εἰσέει χωρία, ὡς τόπον συνεντεύξεως
τῶν μαγιστῶν καὶ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων τῆς
γῆς.

Ἄλλ' ἡ ἐπιστήμη, ἐπιδιδάσκουσα ἐκ τοῦ πλησίον
ἐπὶ ἀπεδιώξεν ἐκ τούτων πᾶν τὸ θυμαζιον ἢ
ἐπὶ νὰ εἰπωμεν καλλίτερα πᾶν τὸ ψευδὲς θαυμαζιον
καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ ψεύδους ἐπαναπαύεται· διότι κα-
ταπύρη ποιούσα τὴν ἀληθῆ καταγωγὴν των, τοῖ ἐδωκε
ἐπὶ δικαίον χαρακτῆρα τοῦ θαυμαζίου ὅστις ἀνῆκει
εἰς τὸς παραγωγὰς τῆς φύσεως. Δ' ἂν νὰ καταλάβῃ
τὴν θεωρίαν τῶν σπηλαίων τῶν μᾶλλον συμπε-
ριλαμβανῶν, ἀρκεῖ νὰ ἐνοήσῃ ὅτι ὑπάρχουσιν ὑπόγαιοι
ποταμοί, ὡς ὑπάρχουσι καὶ ἐπιγείαι, καὶ ὅτι τὰ
σπήλαια ταῦτα εἶναι αἱ κοίται τῶν τοιούτων ποταμῶν.
Ἡ κορυφαία διττορὰ τῶν ὑπογείων τούτων κοιτῶν καὶ
ἐπὶ ἐπιγείων προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι αἱ πρῶται εἴ-
ναι διπλαῖ, οὔσαι ἀναγκαστικῶς κικαλυμμένοι ἀπὸ θόλου
ποταμῶν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κοίτην ἀνωτέραν,
καταστραμμένον ἐπὶ κατωτέρας κοίτης, καὶ ἀκολου-
θούντα ἀκριβῶς τὰς ἀπάσας συνανήσεις του. Τώρα,
ἀποκαλύψωμεν διὰ τῆς φαντασίας τοῦ σπη-
λαίου μας τὸν θόλον τὸν ἔχοντα ἀβεβίον τὸ ὕψος
αἰετῶν εἰσάξωμεν τὸ πᾶν εἰς τὰ ἐνδον τῆς γῆς, θέ-
λωμεν εἶπε: Ἐν σπήλαιον ἂν δὲ ξηράνωμεν ἔπειτα τὰ
ὕδατα τοῦ ποταμοῦ, δίδοντες αἱ αὐτὰ ἑτέραν βροχῆν,
καὶ αὐτὴ αὕτη θέλει μᾶς παρασταθῆ ὡς ἀπέραντος ὑ-
πογείου ἐντὸς τῆς ὁποίας θὰ δυνθῶμεν νὰ εἰσχω-
θῶμεν κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς περιεργείας μας. Ὅτι
αὕτη ἡ κοίτη αὕτη θέλει διακλαδοῦσθαι, ὡς ὁ ποταμὸς
ἐντὸς τῶν συμβολῶν του. Ὅτι δὲ θέλει εἶπε ἕτε-
ρας αἰθούσας, καὶ ἄλλοτε στενωμάτα, ὡς ὁ πο-
ταμὸς ὅστις ποτὲ μὲν χύνεται εἰς λίμνην τινα ποτὲ
εἰς ἰαριῦναι διὰ λεπιδῶν διωρύγων· ἄλλοτε πάλιν θὰ εἰ-
σέρχεται εἰς ἀβύσσους, ὡς ἐν τῇ βρῆ τοῦ ποταμοῦ, εἰς ὅτους

τόπους; τὰ ὕδατα πίπτουσιν ἐν εἴδει καταρράκτη· τὸ
ἔδαφος δὲ τοῦ σπηλαίου θέλουσι εἶπε ὅτε μὲν νὰ βα-
θύνηται, ὅτι δὲ νὰ πλησιάζῃ τὴν ἐπιφάνειαν. Πορα-
τηρήσωμεν ἐν τούτοις ὅτι αἱ κοίται τῶν ὑπογείων
ποταμῶν γενικῶς εἶναι πολὺ πλέον ἀνωμαλοτέραι τῶν
ἐπιγείων. Τοῦτο δ' ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν
γαιῶν ἐν αἷς τὰ δύο εἶδη τῶν κοιτῶν εἶναι ἀνωρυ-
γμένα. Τὰ ὑπόγεια ὕδατα προσπαθοῦντα νὰ ἀνείξω-
σιν διεδόν τινα, ὁρμῶσι κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς πρῶ-
της βραχάδος ἢ θὰ ἀπαντήσωσιν ἐντὸς τοῦ βράχου·
ἀλλὰ, ὀλίγον καὶ ὀλίγον ἐπὶ τῆς ἐξόδου, ὁ λίθος φθει-
ρεται, ἢ βραχὰς εὐρύνεται, καθίσταται ἀλυθὴς διώρυξ,
καὶ τέλος σπήλαιον, καὶ εἰς ὅτους ὄχτους ὁ λίθος ἦτο
μαλακός, τὸ σπήλαιον γίνεται εὐρὺ· εἰς ὅσους δὲ
σκληρὸς καὶ τὸ σπήλαιον στενόν, καὶ πολλάκις ἀπλή
βραχὰς. Ἄλλ' ὅμοιως πρέπει νὰ εἰπωμεν ὅτι τὰ ὑπό-
γεια ὕδατα εἶναι τὰ μᾶλλον ὑποκείμενα εἰς ἀλλοιω-
σεις· ἀρκεῖ νὰ συμπέσῃ νὰ συναπαντήσωσιν κατ' ὁδόν
βραχάδα καταβαίνουσαν καθέτως εἰς τὴν βαθύτητα τῆς
γῆς· παρ' ἐκείνη τὴν ὁρίαν ἠκολούθουσι, ὅπως ἐγκα-
ταλείψωσι παράυτα τὴν τελευταίαν ταύτην, εἴτε ἐξ ὀ-
λοκλήρου, εἴτε ἐν μέρει, καὶ νὰ ἐπιπέσωσιν ἐπὶ τῆς
νεᾶς ὁδοῦ. Ὡσαύτως ὑπάρχει μέγας κρημνὸς σπη-
λαίων, ὅπως διόλον ἐξηραμένων ἢ καὶ βριθέντων ὕδα-
τος, εἰς τὰ ὅποια δύναται τις νὰ εἰσχωρήσῃ ἀπονητί.
Ἐπὶ ὑπάρχουσιν ἕτερα προεῖτε τρόπον τινα ἀγύμναστα,
ἅτινα εἰτε βεβυθισμένα μέχρι τοῦ θόλου εἰς τὸ ὕ-
δωρ, τὸ ὅποιον διωχετεύουσι, καὶ εἰς τὰ ὅποια εἶναι
ἀδύνατον νὰ εἰσέλθῃ τις. Τοιαῦτα εἶσιν αἱ πηγαὶ πολ-
λῶν ποταμῶν οἱ πρό πολλοῦ ἐξακουσταί, αἵτινες ἅμα
εἰσέλθουσιν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς δύνανται νὰ δε-
χθῶσι πλοῖα.

Τὸ σπήλαιον ὅπερ ἐκτιγραφήσαμεν εἰς τὸ παρὸν
ἄρθρον εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ διδακτικωτέρων
ἐξ ὅσων δύνανται τις νὰ φέρῃ ὡς παράδειγμα. Ἀνοι-
κτὸν πρὸς τὸ κατώτερον μέρος ἐπὶ μιᾶς δεξαμενῆς
ἤτις, πιθανῶς, ἐσχημάτιζεν ἄλλοτε λίμνην ἀβεβίου
ἐκτάσεως, τὰ ὕδατα τῆς ὁποίας ἐχύθησαν κατὰ μι-
κρὸν διὰ τοῦ σχίσματος τούτου, ὅπερ ταῦτα ὑψέ-
την, καὶ τῆν σήμερον δὲν μένει πλέον ἐκ τῆς ἀρχαίας
ταύτης καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἢ μικρότατος
ποταμὸς διασχίζων τὰ χθαμαλὰ τῆς πεδιάδος μέρη,
καὶ ἀπέρχεται, τὴν ὁδὸν τῶν ἀρχαίων ὑδάτων ἀκο-
λουθῶν, νὰ βρεθῆ εἰς τὸ σπήλαιον, οὔτινος μέρος μό-
νον κατέχει, καὶ εἰς τὰ ἐνδον τοῦ ἵππου ἀφίει εὐρέαν
καὶ εὐχερῆ διόδον διὰ τὸν περιεργον. Εἰς διάφορον ἀ-
πόστασιν ἐκ τῆς εἰσόδου, τὸ σπήλαιον διακλαδοῦται
εἰς διαύλους τῶσιν στενοῦ· ὡς τε ἀδυνατεῖ τις πρὸς τὰ
πρῶτα νὰ εἰσχωρήσῃ μόνον τὰ ὕδατα καὶ τὰ ἄγρια
θηρία δύνανται νὰ ἐξηκολουθήσωσι ἀφόβως τὴν ὁδόν
των εἰς τὸ καταχθόνιον τοῦτο ἔρεβος. Τὸ σπήλαιον
τοῦτο, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Σπήλαιον τοῦ Ἀδελ-
σθέριου, κεῖται ἐν τῇ Καριθίᾳ. Ἐντὸς τῶν ὑδάτων
του εὐρίσκονται τὰ μοναδικὰ ἐκεῖνα ζώα τὰ ὑπο-
δεικνυόμενα ὑπὸ τῶν φυσιοδιτῶν διὰ τοῦ ὀνόματος
πρωτεῖς.

Τὰ σπήλαια δὲν ὀρεῖλουσι τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν φη-
μὴν εἰς τὴν γενικὴν μόνον τῆς ἀρχαιοτεκτονικῆς των